

MERGUS

ORNITHOLOGISCH TIJDSCHRIFT VAN DE VLAAMSE KUST

HOOFDREDACTEUR: Rudi Debruyne, Het Bedelf 32, 8600 Diksmuide, tel: 051/50.38.87

REDACTIE: Georges De Putter, Frank De Scheemaeker, Koen Devos, Frederik Willemyns,
Jurgen Van Praet, Norbert Roothaert, Piet & Bart Opstaele, Patrick Lust,
Roland Vannieuwenhuyze

LAY-OUT: Roland Vannieuwenhuyze

FINANCIËEL BEHEER EN LEDENADMINISTRATIE: Frank De Scheemaeker, Ronselarestraat 105,
8380 Dudzele, tel: 050/33.96.09

ADVERTENTIES: Georges De Putter, St. Jacobsstraat 32, 8000 Brugge, tel: 050/33.47.88

Werken verder mee aan dit nummer: Monique Dhaenens & Guido Orbie (vertalingen)
Gerald Driessens & Bruno Callebout (tekeningen)

Artikels, verzoeken en illustratiemateriaal, alsook alle reacties over de vorm en de inhoud van het tijdschrift dienen opgestuurd naar de hoofdredacteur.

Gegevens voor de vaste rubriek *Bijzondere Waarnemingen* (driemaandelijks overzicht) dienen opgestuurd naar Frederik Willemyns, Dianadreef 31, 8200 Brugge.

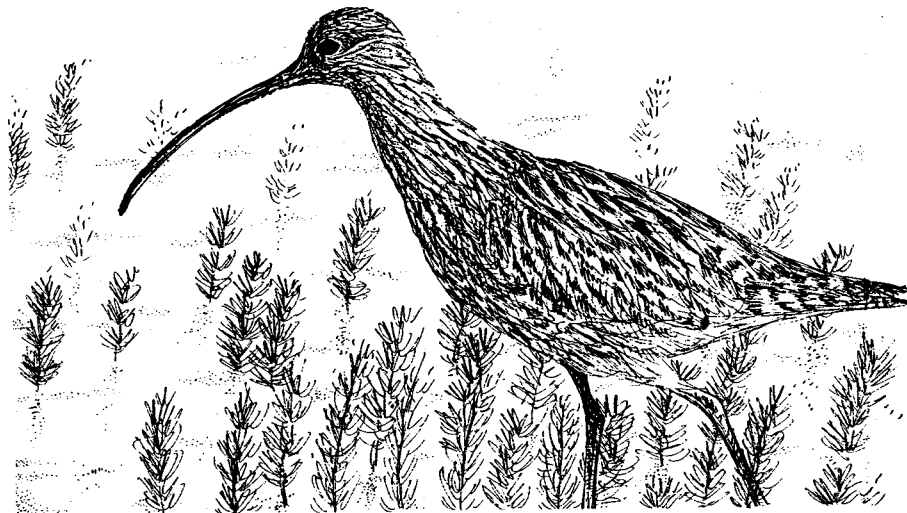
Abonnementen

In België ontvangt U Mergus uitsluitend door overschrijving van 350 BF op rekeningnummer 478-9008121-72, Mergus p/a Ronselarestraat 105, 8380 Brugge, met vermelding Mergus 1993. In Nederland door overschrijving van 20 FL op postgiro 473327 te 's Gravenhage t.a.v. Danubia Belgium. In andere landen enkel door opsturen van een gekruiste Eurocheque of internationaal postbewijs ter waarde van 450 BFr. naar Mergus (zelfde adres). Losse nummers kosten 100 BF.

ORNITHOLOGISCH TIJDSCHRIFT

AANTALSVERLOOP EN VERSPREIDING VAN STELTLOPERS AAN DE VLAAMSE KUST, PERIODE 1 JULI 1989 TOT 30 JUNI 1990

Georges De Putter, Koen Devos & Frederik Willemyns

INLEIDING

In de jaren '70 werd heel wat onderzoek verricht naar het voorkomen van pleisterende steltlopers langs de Vlaamse kust (Voet & Becuwe 1977, Becuwe et al. 1983). Daarna viel dit onderzoek echter volledig stil. Pas in 1984/1985 deed T. De Schuyter opnieuw een éénmalige poging om een totaaltelling over de volledige kust uit te voeren (De Schuyter 1987).

In 1988 nam de Vogelwerkgroep Noord-West-Vlaanderen het initiatief om het tellen van steltlopers aan de kust nieuw leven in te blazen. In de periode 1988-1989 werden uitsluitend laagwatertellingen verricht (zie De Putter et al. 1989). In 1989 werd de overkoepelende Vogelwerkgroep Vlaamse Kust opgericht. Hierdoor werd het veel eenvoudiger om gekoördineerde vogeltellingen te organiseren langs de volledige Vlaamse kust. Er werd besloten om van de steltloperstellingen een

lange termijn-onderzoek te maken. De methodiek van de tellingen werd daarbij behoorlijk veranderd. Er werd, in tegenstelling tot vroeger, vooral geteld bij hoog water. De steltlopers zitten dan geconcentreerd op hoogwatervluchtplaatsen (HVP's) en zijn zo gemakkelijker te tellen.

De Vogelwerkgroep Vlaamse Kust, met als spreekbuis het ornithologisch tijdschrift "MERGUS", wil ook de komende jaren de stuwende kracht blijven van het steltloperonderzoek. Toekomstgericht zal dus alles in het werk worden gesteld om jaarlijks meerdere simultaantellingen te verrichten langs onze kust.

Een periodieke verslaggeving van de steltloperstellingen is uiteraard zeer belangrijk. Door het wegvallen van de jaarboeken van Noord-Vlaanderen en de Noord-Westhoek is een zekere leemte ontstaan wat de publicatie van gegevens betreft, maar dit kan gedeeltelijk opgevangen worden door het lokale vogeltijdschrift MERGUS. Dit eerste artikel wordt het eerste in een hopelijk lange reeks. De auteurs nemen de draad op daar waar de beide veldornithologische jaarboeken ophielden te bestaan, namelijk 1 juli 1989.

MATERIAAL EN METHODE

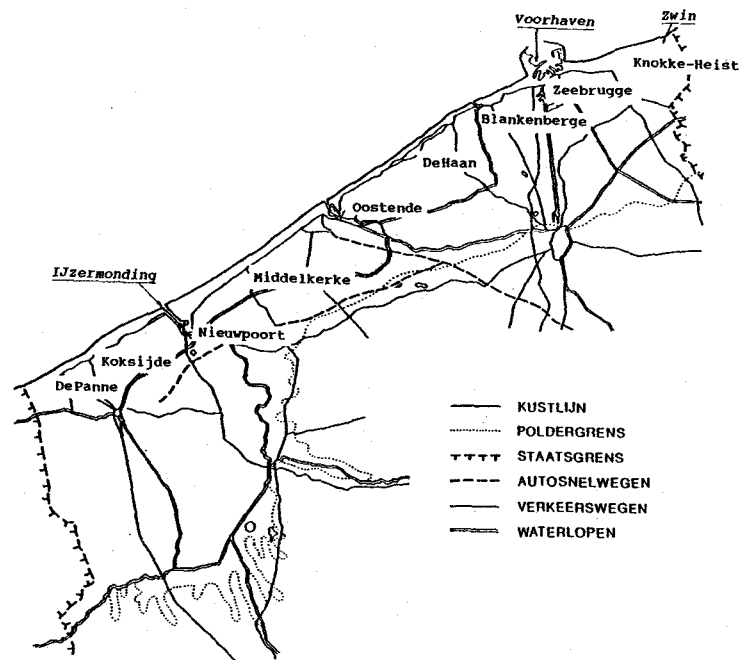
Dit artikel beperkt zich tot de steltlopers voorkomend langs de kust (strand), met inbegrip van de Zwinvlakte, De Zeebrugse Voorhaven en de IJzermonding te Nieuwpoort (zie Figuur 1). Alleen de steltlopersoorten die (in het winterhalfjaar) een sterke binding vertonen met getijdegebieden worden behandeld: Scholekster *Haematopus ostralegus*, Kluut *Recurvirostra avosetta*, Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*, Strandplevier *Charadrius alexandrinus*, Zilverplevier *Pluvialis squatarola*, Kanoetstrandloper *Calidris canutus*, Drieteenstrandloper *Calidris alba*, Parse Strandloper *Calidris maritima*, Bonte Strandloper *Calidris alpina*, Rosse Grutto *Limosa lapponica*, Tureluur *Tringa totanus* en Steenloper *Arenaria interpres*. Wegens de vrij belangrijke aantallen hebben we ook nog de Wulp *Numenius arquata* toegevoegd, hoewel deze soort ook talrijk voorkomt in de polders. Soorten als Goudplevier *Pluvialis apricaria*, Watersnip *Gallinago gallinago*, Kemphaan *Philamachus pugnax* en Oeverloper *Actitis hypoleucos* worden dus buiten beschouwing gelaten.

Dit artikel behandelt alleen doortrekkende en overwinterende steltlopers. Broedvogels komen niet aan bod.

De periode die besproken wordt, is 1 juli 1989 tot 30 juni 1990. In de tekst worden data alleen met dag en maand, en zonder jaartal vermeld. Een voorbeeld: 03/07 betekent dus 03/07/1989; 12/02 is 12/02/1990.

Door de Vogelwerkgroep Vlaamse Kust werden tijdens de winter 1989/1990 vier simultaantellingen georganiseerd over de volledige kust: telkens een laagwatertelling en een hoogwatertelling op 03 december 1989 en op 28 januari 1990. De laagwatertelling op 28 januari mislukte echter door slechte weersomstandigheden (storm).

Uit een vergelijking tussen de tellingen bij hoog en laag water blijkt dat de getelde aantallen hoger zijn op de hoogwatertelling, behalve voor Drieteenstrandloper. Dit kan veroorzaakt worden door ofwel een onderschatting van de laagwatertelling ofwel een overschatting van de hoogwatertelling. Ons lijkt de eerste mogelijkheid het meest aanneembaar. Tellen op hoogwatervluchtplaatsen kan weliswaar bemoeilijkt worden doordat de vogels soms heel dicht tegen elkaar aan zitten, maar de kans op aanzienlijke overschattingen is volgens ons miniem. Echt grote HVP's van meerdere honderden steltlopers zijn aan onze kust zeldzaam en bovendien wordt in dergelijke omstandigheden eerder onderschat dan overschat. Wij durven gerust stellen dat de vermelde HVP-tellingen als minima mogen beschouwd worden. Bij laag water moet een veel groter gebied geteld worden en is de kans om vogels te missen duidelijk groter. Daarnaast vormen de veelvuldige verplaatsingen van foeragerende vogels een bijkomende moeilijkheid om nauwkeurig te tellen. Om deze redenen kunnen we aannemen dat de HVP-tellingen het meest nauwkeurige beeld geven van de aanwezige aantallen aan de kust.

Figuur 1 : Situering van de Vlaamse kuststrook met aanduiding van de belangrijkste steltlopergebieden
Figure 1 : Map of the Flemish coast line with indication of the most important wader areas

Ondanks de vermelde onvolledigheden kunnen we op basis van de totaalstellingen, gecombineerd met de aanvullende gegevens van bepaalde gebieden, voor de meeste soorten de overwinterende populatie goed bepalen. Gegevens over overzomerende en doortrekkende aantallen zijn meestal iets minder volledig.

De Vogelwerkgroep Vlaamse Kust is van plan om ook in de toekomst een aantal laagwatertellingen te combineren met hoogwatertellingen zodat een rechtstreekse vergelijking mogelijk is. Hierover zal mettertijd zeker een aparte bijdrage in MERGUS verschijnen.

Naast de enkele simultaantellingen over de volledige kust, beschikken we van de meeste gebieden gelukkig ook over vrij veel aanvullende gegevens. Tijdens de periode 01 juli 1989 - 30 juni 1990 werden de IJzermonding en het havengebied te Zeebrugge bijna wekelijks geteld. Van andere gebieden, zoals het Zwin te Knokke-Heist, zijn dan weer zeer weinig gegevens voorhanden.

DE WEERSOMSTANDIGHEDEN

Juli en augustus kunnen als relatief warm en droog beschouwd worden. 1989 was één van de droogste en warmste zomers van deze eeuw. September werd overheerst door zachte of warme luchtstromingen. Temperaturen en neerslag waren normaal. Het bleef opmerkelijk warm in oktober, vooral in de tweede helft van de maand. In november kregen we vooral helder weer met over het algemeen vrij hoge dagtemperaturen. Er waren echter ook enkele vriesdagen. Op het einde van de maand daalde de gemiddelde temperatuur tot beneden het vriespunt. De koudeperiode hield aan tot 4 december. De laagste gemiddelde temperatuur te Middelkerke bedroeg $-5,2^{\circ}\text{C}$ op 02/12. Daarna werd december vooral gekenmerkt door zachte maritieme luchtstromingen. Er viel duidelijk ook meer neerslag dan in de voorgaande maanden. Van 28/12 tot 04/01 kregen we opnieuw een iets koudere periode te verwerken met een gemiddelde temperatuur van rond het vriespunt. Dit werd gevolgd door zachte luchtstromingen met hoge temperaturen voor de tijd van het jaar (tot bijna 10°C midden januari) en vrij veel wind.

Het weer in februari werd hoofdzakelijk bepaald door een complex lagedrukgebied met maritieme luchtstromingen. Hoge temperaturen, veel regen en veel wind voerden de boventoon. We kunnen dus besluiten dat 1989/1990 een zachte winter was. We noteerden slechts één noemenswaardige koudeperiode (29/11 tot 04/12) die echter niet van die aard was om een merkbaar effect te hebben op aantallen steltlopers. In maart werd zachte of tropische lucht aangevoerd. Vooral in de tweede helft van de maand waren de temperaturen hoog. Neerslag viel er zeer weinig.

April, mei en juni waren over het algemeen vrij normale maanden, zeker wat temperatuur en neerslag betreft.

RESULTATEN

In dit artikel willen we vooral een beeld geven van de aanwezige aantallen steltlopers aan de Vlaamse kust in de loop van het seizoen.

Bij elke soort wordt eerst een bondig overzicht gegeven van de totale aantallen die tijdens de periode juli 1989 - juni 1990 aan de Vlaamse kust verbleven. Vervolgens bespreken we de gegevens van de belangrijkste gebieden (hoogwatervluchtplaatsen) meer in detail, met vooral aandacht voor het seizoenaal patroon.

In dit artikel gaan we niet diep in op de verspreiding van steltlopers over de kust. Ook een vergelijking met vroegere gegevens wordt zeer beperkt gehouden. Over deze aspecten zullen na enkele jaren telwerk aparte bijdragen verschijnen.

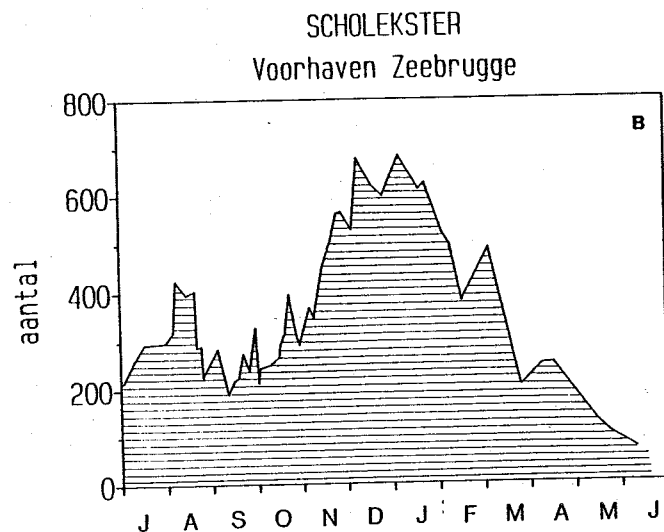
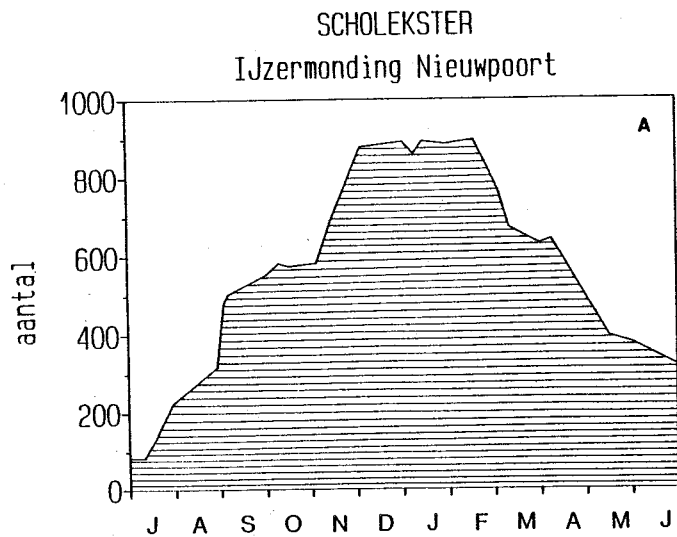
Scholekster *Haematopus ostralegus*

De overwinterende populatie bereikte in januari een maximum van ongeveer 1700-1800 ex. De simultaantellingen op 03/12 en 28/01 (bij hoog water) leverden resp. 1737 en 1551 ex. op. In 1990 bleven ongeveer 500 à 600 Scholeksters overzomeren. Echt opvallende doortrek werd, zoals gewoonlijk, aan onze kust niet of nauwelijks waargenomen.

- IJzermonding te Nieuwpoort

Figuur 2(a) geeft een weergave van de getelde aantallen op de hoogwatervluchtplaats. Daaruit blijkt een zeer duidelijk overwinteringsverloop. Reeds in de loop van juli werd een geleidelijke toename merkbaar van de aantallen: van 84 ex. op 10/07 naar 225 ex. op 29/07. Het aantal Scholeksters steeg vervolgens tot ruim 500 ex. begin september, waarna een periode van vrij stabiele aantallen optrad (500-600 ex.). Een tweede plotse stijging van de aantallen deed zich voor in november. Op 3 december werden 879 ex. geteld. Dit hoge niveau bleef gehandhaafd tot na midden februari met als absolute wintermaxima 893 ex. op 13/01 en 897 ex. op 16 februari. Daarna namen de aantallen weer geleidelijk af. In mei en juni bleef een overzomerende populatie aanwezig van 350 tot 400 ex. (o.a. 395 ex. op 16/05 en 349 ex. op 15/06). (Alle tellingen zijn van DSK.)

Bij laag water verlaten vrijwel alle Scholeksters het gebied van de IJzermonding om te gaan foerageren op het strand, vooral tussen Nieuwpoort en Koksijde. Hier werden op 05/12 zelfs 756 ex. geteld (BON).

Figuur 2 : Aantalsverloop van de Scholekster *Haematopus ostralegus* in de IJzermondig te Nieuwpoort (a) en in de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 2 : Seasonal pattern of the Oystercatcher *Haematopus ostralegus* in the "IJzermondig" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990.

- Havengebied te Oostende

Hier beschikken we slechts over een gering aantal tellingen van de hoogwatervluchtplaats op het dak van de vismijn (gegevens RFR). Een duidelijk patroon in het aantalsverloop kunnen we niet afleiden. Enkele maxima zijn 114 ex. op 17/10, 143 ex. op 19/11 en 151 ex. op 29/11. We beschikken over weinig of geen gegevens over de midwinter-periode. Op 25/12 noteerde men 92 ex. Op de telling van 03/12 vertoefden 49 ex. op de HVP aan de vismijn en 20 ex. op de golfbrekers tussen Oostende en De Haan.

Bij laag water foerageren deze Scholeksters vooral op het strand tussen Oostende en de Haan: 141 ex. op 03/12 (PL,EVL).

Vermeldenswaard is ook de aanwezigheid, reeds sinds meerdere jaren, van een partieel albinistisch ex.

- De Voorhaven van Zeebrugge

De aantallen weergegeven in Figuur 2(b) betreffen zowel tellingen bij laag als hoog water. De populatie in de Voorhaven verplaatst zich echter zelden buiten het havengebied en blijft er ook bij eb foerageren op de drooggevallen slikken.

Opvallend is het doortrekpiekje in augustus. Op 02/07 pleisterden 217 ex. (WD), wat ongeveer de overzomerende populatie was. Het aantal Scholeksters steeg vervolgens tot 425 ex. op 06/08 (WD), maar het betrof hier slechts een kortstondige piek. In de tweede decade van augustus en in september deed zich weer een afname voor met het laagtepunt op 10 september (189 ex.). Het feit dat net in deze periode een ongeveer even grote toename aan de IJzermondig werd vastgesteld, doet vermoeden dat er een verplaatsing plaatsvond van de Voorhaven naar de IJzermondig. Vanaf november was het aantalsverloop in de Voorhaven en de IJzermondig veel meer gelijklopend: een sterke toename in november, vrij stabiele aantallen in december-januari, gevolgd door een afname naar het voorjaar toe. De hoogste winteraantallen in de Voorhaven waren 676 ex. op 07/12 en 682 ex. op 04/01 (GDP). Dit zijn nieuwe records voor het gebied. De grootste wegtrek vond plaats in maart: van 487 ex. op 04/03 tot 203 ex. op 25/03 (FW, GDP). Op 10/06 werden amper nog 70 Scholeksters geteld (FW), wat aanzienlijk minder was dan de overzomerende aantallen aan de IJzermondig. Op 07/09 werd hier een albino ex. gesignaleerd (FW,FL).

De Scholeksters in de Voorhaven verblijven bijna uitsluitend op de slikken aan de Westdam. Een kleine HVP bevindt zich echter aan de Oostdam. Enkele maxima zijn 17 ex. op 15/10 (GDP,JVP) en 42 ex. op 03/12 (GDP). Bij laag water foerageren deze vogels op het strand Zeebrugge-Heist-Duinbergen.

- Strand Zeebrugge-Wenduine-De Haan

Ook hier worden omwille van de rekreatiedruk slechts weinig foeragerende Scholeksters waargenomen. Enkel te Blankenberge, langs de havenstaketsels worden vooral tijdens de winter soms

grotere aantallen vastgesteld. Zo noteren we op:

12/10: 27 ex. (GDP) (laag water)

01/12: 102 ex. (PDC) (laag water)

De vogels die foerageren op het traject Blankenberge-Wenduine gaan reeds jaren overtijen in de Uitkerkse polder:

03/12: 95 ex. (FDS,RV)

16/03 93 ex. (LPO)

- Het Zwin

Van het Zwin beschikken we helaas maar over 8 totaal tellingen voor voor de ganse periode 1989-1990. Aan de hand van deze summiere gegevens kan onmogelijk een aantalsverloop of doortrekpatroon van de Scholekster worden weergegeven.

De beschikbare gegevens zijn:

13/08: 80 ex. (PDC)	02/12: 72 ex. (LMA)
21/08: 102 ex. (PO)	03/12: 94 ex. (FW,SL)
22/08: 129 ex. (YBA)	18/01: 67 ex. (GDP)
24/09: 94 ex. (FDS,RV,PD)	28/01: 181 ex. op HVP (LMA)

Het is in de meeste gevallen onduidelijk of het hier tellingen bij laag dan wel bij hoog water betreft. Het Zwin wordt zowel als foerageergebied als hoogwatervluchtplaats gebruikt. Er is echter wel een duidelijke uitwisseling met de achterliggende Zwinpolders en het strand. Het grootste deel van het strand Duinbergen-Knokke laten de vogels echter volledig links liggen vanwege de hoge rekreatiedruk. Enkel op het strand voor het Zwin zelf wordt er bij eb gefoerageerd (10-20 ex.), maar ook hier is verstoring (vissers op golfbrekers) soms groot.

Kluut *Recurvirostra avosetta*

De overwinterende populatie aan de Vlaamse kust (inclusief Zwinpolders) in 1989/90 kan geschat worden op 60-75 ex. Op de simultaantellingen van 03/12 en 28/01 werden resp. 46 en 54 ex. geteld (zonder Zwinpolders).

Opvallende doortrekkieken in voor- en najaar deden zich niet voor.

- Het Zwin te Knokke-Heist.

Het Zwin is het enige overwinteringsgebied van betekenis aan de Vlaamse kust. De aantallen namen duidelijk toe in november en bleven daarna op een relatief hoog niveau tot in februari. Op 15/10 en 12/11 werden 19 ex. geteld (LMA, BBU), oplopend tot resp. 53 en 62 ex. op 18 en 19/11 (PAL, PEL, LMA). Tellingen in de daaropvolgende maanden leverden wisselende aantallen op, meestal variërend van 45 ex. tot ruim 60 ex. Dit kan verklaard worden door een uitwisseling met foerageerplaatsen meer landinwaarts zoals o.a. De Vrede, de Oude Vrede, Costa en Het Dievegat.

De grootste aantallen in het Zwin zelf waren 61 ex. op 17/12 (LMA), 56 ex. op 18/01 (GDP,JVP) en 71 ex. op 21/01 (LMA). Vanaf midden februari ging het aantal Kluten aanzienlijk afnemen en werden hooguit nog een 20-tal ex. genoteerd. In de omgeving van het Zwin kregen we echter net het tegenovergestelde patroon. Zo pleisterden op 25/03 72 ex. aan de Dievegat-kreek (PAL, PEL).

- De Haven van Zeebrugge.

In de Voorhaven noteren we de Kluut vooral als doortrekker in klein aantal; enkele gegevens zijn:

20/08: 28 ex. (WD)

10/09: 26 ex. (WD)

02/11: 1 ex. (GDP)

19/11: 3 ex. (FW)

Er overwinterde 1 exemplaar op de slikken van de Westdam. De eerste voorjaarstrekken worden hier pas op 15/05/90 pleisterend waargenomen: 7 ex. (FDR).

In de Achterhaven werden tijdens de wintermaanden onregelmatig 1 tot 3 ex. gezien. Een grote toename deed zich voor vanaf maart (o.a. 77 ex. op 23/03 en 56 ex. op 09/04 (FDR)) maar het is hier moeilijk om een onderscheid te maken tussen doortrekkers en plaatselijke broedvogels.

- IJzermonding te Nieuwpoort

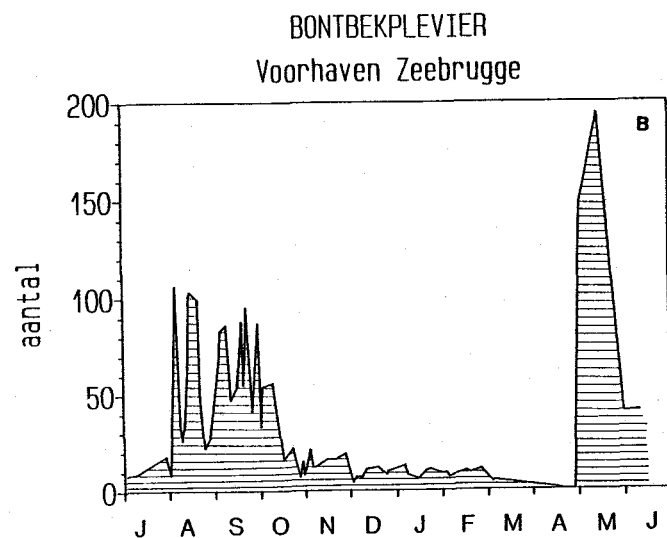
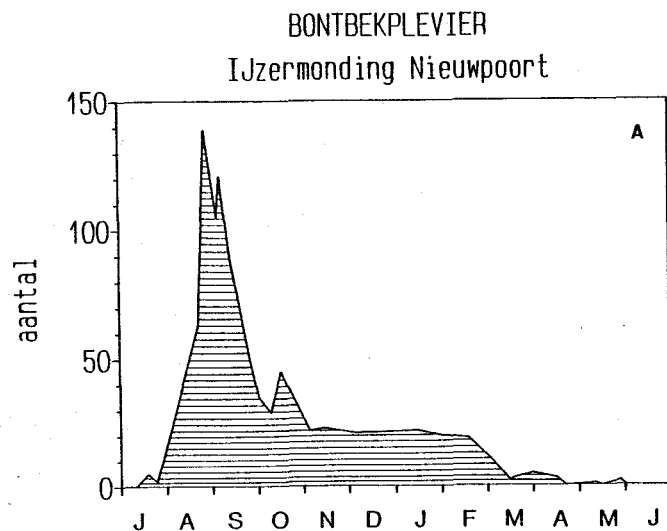
Kluten worden slechts zelden waargenomen aan de IJzermonding. Er waren twee waarnemingen: 2 ex. op 10/07/89 en 1 ex. op 01/06/90 (DSK).

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*

De grootste aantallen aan de Vlaamse kust werden tijdens de najaarstrek genoteerd. In deze periode werden geen simultaantellingen georganiseerd. Door het samenleggen van de gegevens van de drie belangrijkste pleisterplaatsen, kunnen we evenwel afleiden dat op 26/08/89 langs de volledige kust minstens 330 Bontbekplevieren verbleven. Op die dag werd zowel in het Zwin te Knokke-Heist als in de IJzermonding te Nieuwpoort het najaarsmaximum genoteerd: resp. 162 en 139 ex.

De overwinterende populatie is zoals gekend veel lager en bedroeg 30-40 ex. De totaal tellingen op 03/12 en 28/01 leverden resp. 39 en 32 ex. op.

Tijdens de voorjaarstrek werden zelden grote concentraties gezien. Alleen in de Zeebrugse Voorhaven werd een korte piek van bijna 200 ex. genoteerd.

Figuur 3 : Aantalsverloop van de Bontbekplevier *Charadrius hiaticula* in de IJzermondig te Nieuwpoort (a) en in de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 3 : Seasonal pattern of the Common Ringed Plover *Charadrius hiaticula* in the "IJzermondig" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990

- IJzermondig te Nieuwpoort

Voor het aantalsverloop verwijzen we naar Figuur 3(a). De eerste Bontbekplevieren werden gezien op 18 juli (5 ex.). Vooral in augustus gingen de aantallen sterk toenemen.

De najaarsmaxima waren 139 ex. op 26/08 en 121 ex. op 05/09. Daarna viel het aantal Bontbekken sterk terug: 53 ex. op 23.09 en 29 ex. op 08/10. De winterpopulatie was vrij constant: tussen begin december en midden februari werden steeds 19 tot 22 ex. geteld op de HVP. In maart was er een afname tot hooguit 5 ex. In mei werden onregelmatig 1 tot 3 ex. genoteerd. Een voorjaarspiek werd nooit waargenomen, dit in tegenstelling tot de Voorhaven van Zeebrugge. Er waren echter slechts een drietal tellingen in mei zodat het niet uitgesloten is dat kortstondig pleisterende groepen niet opgemerkt werden. (Tellingen DSK, BON, BEB.)

- De Voorhaven van Zeebrugge

Het trekpatroon van deze soort (Figuur 3(b)) stemt volledig overeen met wat we vorig seizoen (1988-1989) konden vaststellen. Tijdens de maand juli waren slechts een 10-tal vogels aanwezig, met een maximum van 18 ex. op 28/07 (GO). Op 02/08 telde men 47 ex. (FW) en enkele dagen later werd pas echt de najaarstrek ingezet met 106 ex. op 04/08 (GO).

Het verdere verloop van de najaarstrek kende momenten van duidelijke doortrekpieken om tenslotte vanaf half oktober volledig stil te vallen. Zoals vorig jaar het geval was, bleven ook nu weer een 10 tot 15-tal vogels overwinteren.

Enkele maxima: 02/11: 21 ex. (GDP)
17/12: 12 ex. (GDP)
04/01: 13 ex. (GDP,WD)
24/02: 11 ex. (WD)

Het grootste aantal Bontbekplevieren werd waargenomen tijdens de voorjaarstrek, met een eerste uitschieter van 147 ex. op 02/05 (GO), 181 ex. op 14/05 (FW) en 111 ex. op 23/05 (GO). Vanaf begin juni vielen de aantallen terug tot een 40-tal vogels. De laatste telling van dit seizoen gaf 41 ex. op 10/06 (FW).

- Het Zwin te Knokke-Heist

In het Zwin valt de najaarstrek duidelijk op. Qua aantallen en doortrekperiode is er een goede gelijkenis met de Zeebrugse Voorhaven. Enkele maxima waren: 22/08: 127 ex. (YBA)
26/08: 162 ex. (YBA)
31/08: 122 ex. (LMA)

Op 05/10 waren er slechts 10 ex. meer te zien (PAL). Tijdens de periode november-maart werden steeds 3 tot 8 Bontbekplevieren genoteerd.

Doortrek van Bontbekplevieren tijdens het voorjaar was niet merkbaar, en dit in tegenstelling tot o.a. de Voorhaven van Zeebrugge waar wel grote aantallen pleisteren. Grote voorjaarsconcentraties werden ook al in het verleden zelden waargenomen in het Zwin.

Strandplevier *Charadrius alexandrinus*

De hoogste aantallen werden bereikt tijdens het najaar met een maximum van 100-150 ex. langs de volledige kust.

Er bleven geen exemplaren overwinteren.

Voorjaarstrek was niet merkbaar. Buiten het belangrijkste broedgebied (Voorhaven Zeebrugge) bleven waarnemingen beperkt tot enkele exemplaren.

- IJzermonding te Nieuwpoort

Van juni tot september werden wisselende aantallen genoteerd. Op 10/07 waren slechts 2 ex. aanwezig maar dit aantal liep op tot 14 ex. op 18/07 en 12 ex. op 19/08. Van eind augustus tot midden september werden de hoogste aantallen genoteerd met als maxima 29 ex. op 28/08 en 25 ex. op 11/09. De laatste najaarswaarneming betrof 1 ex. op 30/09.

Er waren slechts twee voorjaarswaarnemingen: 1 ex. op 16/04 en 22/04. (Tellingen DSK, BON, BEB.)

- De Voorhaven van Zeebrugge.

De Voorhaven is sinds enkele jaren geëvolueerd tot een belangrijk broed- en doortrekgebied voor deze soort.

De najaarstrek kwam reeds op gang vanaf juli, zodat de nog aanwezige broedvogels zich vermengden met de doortrekkers.

Enkele maxima: 30/07: 100 ex. (WD)

07/08: 86 ex. (FW)

19/08: 81 ex. (WD)

Ook tijdens de voorjaarstrek is het moeilijk om een onderscheid te maken tussen doortrekkers en broedvogels.

De grootste aantallen waren:

16/04: 34 ex. (FW)

23/05: 60 ex. (GO)

Hopelijk blijft de Voorhaven nog enkele jaren gespaard van uitbreidingswerken; zoniet mogen we weldra vaarwel zeggen aan het belangrijkste broedgebied van onze Vlaamse kust.

- Zwin te Knokke-Heist

Zeer weinig waarnemingen: 3 ex. op 30/08 (LMA) en 2 ex. op 04/11 (T. Debaere).

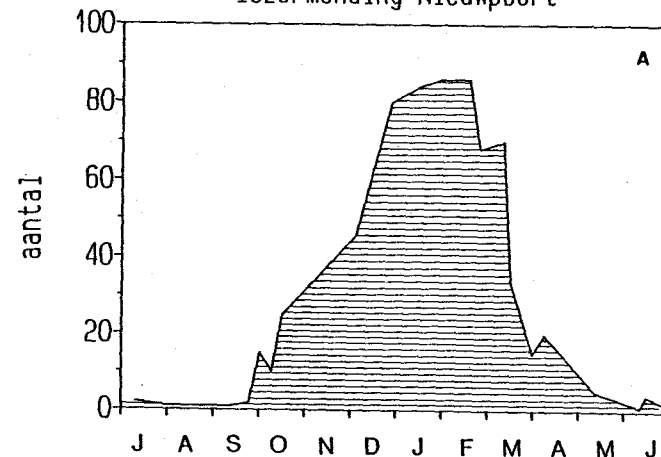
Zilverplevier *Pluvialis squatarola*

Aan onze kust stelden we een duidelijk overwinteringspatroon vast met een maximale winterpopulatie van 300-350 ex. Op de simultaantellingen van 03/12 en 28/01 werden resp. 226 en 333 ex. geteld.

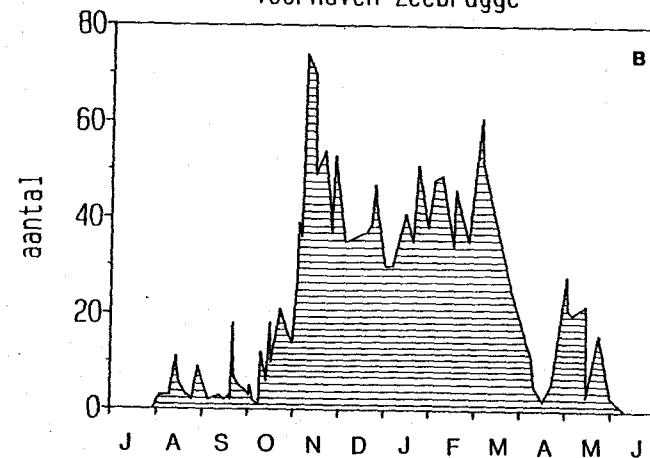
Opvallende concentraties tijdens de trekperiodes werden niet gezien. Niettemin werden in de Voorhaven te Zeebrugge piekjes genoteerd in november en mei die wellicht wijzen op doortrek.

Enkele exemplaren bleven overzomeren (1-2 in 1989, 2-4 in 1990), telkens aan de IJzermonding te Nieuwpoort.

ZILVERPLEVIER IJzermonding Nieuwpoort

ZILVERPLEVIER Voorhaven Zeebrugge

Figuur 4 : Aantalsverloop van de Zilverplevier *Pluvialis squatarola* in de IJzermonding te Nieuwpoort (a) en in de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 4 : Seasonal pattern of the Grey Plover *Pluvialis squatarola* in the "IJzermonding" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990

- IJzermonding te Nieuwpoort

Figuur 4(a) geeft een beeld van het aantalsverloop op de HVP. Van juli tot ver in september werden regelmatig 1 tot 2 ex. waargenomen, vermoedelijk dezelfde overwinterende vogels. Eind september werden de eerste doortrekkers of overwinteraars vastgesteld: 15 ex. op 30/09. De grootste winteraantallen werden pas eind december genoteerd. Op 26/12 waren er 80 ex. aanwezig. De absolute maxima waren 84 ex. op 13/01 en 86 ex. op 28/01 en 16/02, wat wijst op een zeer constante winterpopulatie. Vooral in maart namen de aantallen snel af: van 70 ex. op 11/03 tot 15 ex. op 31/03 en 20 ex. op 08/04. Van opvallende voorjaarstrek was geen sprake. In mei werden hooguit 3 tot 5 Zilverplevieren geteld. De waarnemingen in juni (o.a. 4 ex. op 15/06 en 2 ex. op 26/06) hebben wellicht betrekking op overzomeraars (alle tellingen DSK).

- De Voorhaven van Zeebrugge

In de Voorhaven blijven sinds de winter 1988/1989 duidelijk meer Zilverplevieren pleisteren; een trend die zich ook in de periode 1989/1990 verder doorzette. Daartegenover staat dan een kleiner aantal pleisteraars tijdens de najaars- en voorjaarstrek.

Op figuur 4(b) zien we dat pas in de eerste decade van november een hoger aantal vogels aanwezig was; maximum 74 ex. op 06/11/89 (PAL). Vorig seizoen bereikten we dit aantal reeds 2 weken vroeger. Het aantal overwinteraars bleef ook deze winter rond de 40 à 50 ex. schommelen.

Enkele maxima: 26/11: 53 ex. (WD)
23/12: 47 ex. (FW)
21/01: 51 ex. (WD)
01/02: 48 ex. (GDP)

Wat de voorjaarstrek betreft noteerden we zoals tijdens het najaar veel kleinere aantallen dan vorig seizoen. Enkel de eerste decade van maart stijgen de aantallen tot een 60-tal vogels (61 ex. op 04/03); voor april en mei komen we amper boven de 20 exemplaren (max. 28 ex. op 01/05)..

- Het Zwin te Knokke-Heist

Hoewel er weinig tellingen voorhanden zijn, kunnen we duidelijk stellen dat dit het belangrijkste overwinteringsgebied aan de Vlaamse kust is voor de Zilverplevier.

Over een eventuele najaarstrek in het gebied bereikten ons nagenoeg geen gegevens. Op 22/08 pleisterden 28 ex. (YBA). Op 15/10/89 zijn reeds 107 vogels aanwezig. In november en december wordt eveneens gewag gemaakt van een 100 tot 120 pleisterende ex. Het wintermaximum situeert zich eind januari. Op 28/01 worden niet minder dan 206 ex. geteld (LMA, NDQ). Het is echter onduidelijk of dit een kortstondige winterpiek betrof of dat deze grote groep langere tijd aanwezig was.

Er werden soms ook eigenaardige aantalsschommelingen vastgesteld. Zo telde men op 02/12 116 ex. (LMA). De volgende dag op 03/12/89, tijdens de simultane steltlooptelling, noteerde

men 's morgens bij de laagwatertelling nog amper 18 vogels; en 's namiddags bij vloed 44 vogels op HVP. Het is zo goed als uitgesloten dat een deel van de groep uitgeweken was naar andere plaatsen aan de Vlaamse kust. Daar werden immers geen aantalsstijging waargenomen. Een uitwisseling met Nederland is natuurlijk wel mogelijk, maar we vermoeden eerder dat binnen het Zwingebied zelf één of meerdere groepen over het hoofd werden gezien. Alleen méér tellingen kunnen daar duidelijkheid in brengen.

Voorjaarsgegevens waren te schaars (27 ex. op 01/05, FW) om conclusies te kunnen trekken.

Kanoetstrandloper *Calidris canutus*

Deze soort is vooral een doortrekker aan de Vlaamse kust. In de meeste gebieden worden echter zelden vermeldenswaardige aantallen pleisteraars waargenomen (meestal minder dan 10 ex.). Een uitzondering vormt de Voorhaven van Zeebrugge waar soms kortstondig enkele honderden vogels pleisteren. In augustus 1989 werd een piek van 450 ex. gehaald, terwijl tijdens de voorjaarstrek (mei) regelmatig 250 tot 300 Kanoetstrandlopers vertoefden.

Overwinteren deed de soort slechts in zeer kleine aantallen (maximaal 10-20 ex.).

- De Voorhaven van Zeebrugge.

Net zoals bij Rosse Grutto *Limosa lapponica* werd een typisch doortrekpatroon genoteerd (Figuur 5). In tegenstelling tot vorig seizoen lag het aantal pleisteraars ditmaal hoger in het najaar dan in het voorjaar, maar dit kan ook te maken hebben met de hogere telfrequentie in de periode augustus-september (vakantie). Voor het najaar beschikken we over 32 tellingen, tegenover amper 9 voorjaarstellingen. Gezien de trek van de Kanoetstrandloper zeer intensief en op relatief korte periode kan verlopen, is het zeer goed mogelijk dat in mei op sommige dagen veel grotere groepen aanwezig waren.

Een mooi voorbeeld van de sterke fluctuaties vinden we terug in de tellingen van dit najaar. Op 14/08 noteerden we 61 vogels (GO), de volgende dag waren dit er plots 450 (GDP), en op 19/08 waren de meeste vogels reeds doorgetrokken: 39 ex. (FDS). Dit fenomeen herhaalde zich nog drie maal en kon enkel worden vastgesteld door het veelvuldig telwerk.

Op een rijtje de belangrijkste waarnemingen:

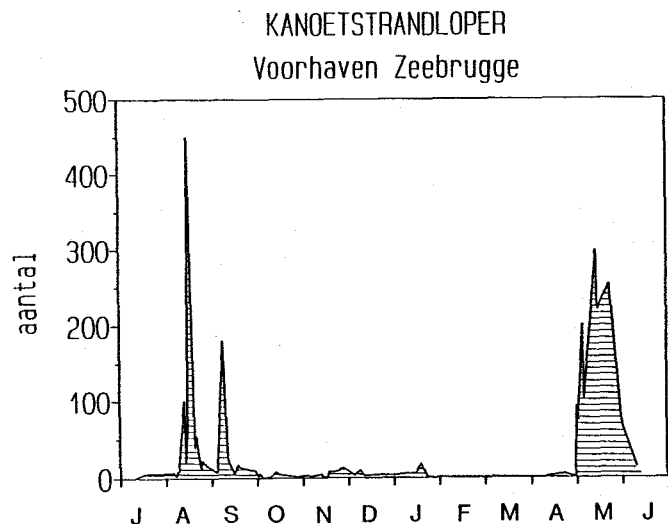
12/08: 100 ex. (WD)	17/01: 18 ex. (GO)
14/08: 61 ex. (GO)	15/02: 1 ex. (GDP)
15/08: 450 ex. (GDP)	25/03: 1 ex. (GDP)
07/09: 180 ex. (FW)	22/04: 5 ex. (FW)
12/10: 8 ex. (GDP)	05/05: 200 ex. (FDR)
26/11: 13 ex. (FW)	14/05: 297 ex. (FW)
07/12: 10 ex. (GDP)	23/05: 253 ex. (GO)
	10/06: 14 ex. (FW)

- Het Zwin te Knokke-Heist

Slechts één waarneming: 3 ex. op 22/08 (YBA), mede door de lage telfrequentie.

- IJzermondig te Nieuwpoort

In dit gebied waren er ook slechts drie waarnemingen: 1 ex. op 02/09, 2 ex. op 30/09 en 10 ex. op 12/05 (DSK).

Figuur 5 : Aantalverloop van de Kanoetstrandloper *Calidris canutus* in de Voorhaven te Zeebrugge, juli 1989 - juni 1990

Figure 5 : Seasonal pattern of the Knot *Calidris canutus* in the "Voorhaven" at Zeebrugge, July 1989 - June 1990

Drieteenstrandloper *Calidris alba*

Dit is ongetwijfeld de moeilijkste soort om te tellen aan onze kust. Vooral tellingen op hoogwatervluchtplaatsen leiden vlug tot een onderschatting van de aantallen, omdat veel Drieteenstrandlopers verspreid langs de hoogwaterlijn op het strand blijven foerageren. De simultaantellingen bij hoog water op 03/12 en 28/01 leverden resp. 351 en 312 ex. op, maar het traject De Haan-Blankenberge (ruim 50 ex. ?) werd toen niet geteld. De laagwatertelling op 03/12 gaf een totaal van ca. 450 ex. Deze telling is echter ook niet 100 % betrouwbaar omdat het traject Westende - Oostende enkele uren later geteld werd dan de andere trajecten. We kunnen besluiten dat de overwinterende populatie tussen 350 en 450 ex. lag.

We beschikken helaas niet over voldoende tellingen om een seizoenaal patroon weer te geven.

- Strand De Panne - Oostende

Dit is een zeer lang traject maar de tellingen in 1989/1990 toonden aan dat dit eigenlijk, wat Drieteenstrandloper betreft, om één functioneel gebied gaat. Zo is de uitwisseling tussen beide zijden van de IJzermondig (De Panne-Nieuwpoort en Nieuwpoort-Oostende) zeer intens, maar echt veel gegevens hierover hebben we niet. De weinige tellingen laten vermoeden dat bij laag water vooral het traject te Oostduinkerke-De Panne geprefereerd wordt. Op 25/11, 03/12 en 07/12 werden hier resp. 111 ex., 264 ex. en 224 ex. geteld (BON, DSK). Tussen Westende en Oostende worden waarschijnlijk meestal iets kleinere aantallen aangetroffen (ca. 50-100 ex. ?). Bij hoog water verplaatsen de meeste Drieteenstrandlopers zich meestal van de Westkust naar het traject Westende - Oostende waar veel golfbrekers aanwezig zijn (o.a. 177 ex. bij hoog tij op 03/12). Aan de Westkust worden hoogwatervluchtplaatsen eerder onregelmatig gebruikt. Op 03/12 was er een HVP van 108 ex. op de golfbrekers bij Koksijde, maar dat is vrij uitzonderlijk (meestal te veel verstoring). Het strand te Lombard-sijde, grenzend aan het oosterstaketsel, is belangrijker maar de aantallen op de HVP schommelen hier zeer sterk. Op de meeste tellingen waren hooguit enkele tientallen ex. aanwezig, o.a. 12 ex. op 03/11, 17 ex. op 03/12 en 35 ex. op 16/02. Vooral bij stormachtige wind lopen de aantallen echter veel hoger op: 255 ex. op 28/01 en 150 ex. op 11/03. De vogels zitten dan telkens in een dichte, compacte groep en foerageren niet. (Tellingen DSK, BON.)

Uit deze losse gegevens kunnen we afleiden dat de overwinterende populatie op het traject De Panne - Oostende ongeveer 300 vogels omvatte.

- Strand Oostende - De Haan

Op dit traject overwinterden enkele tientallen vogels (30-50 ex.). De telling van van 03/12 gaf bij laag en hoog water resp. 38 en 49 Drieteenstrandlopers op. Op 28/01 werden 35 ex. geteld bij hoog water.

- Strand De Haan - Zwin (Knokke-Heist)

Het belangrijkste strandtraject aan de Oostkust is ongetwijfeld de zone tussen Blankenberge en De Haan. De gegevens zijn echter schaars en de aantallen lijken nogal wat te schommelen. Op 17/11 telde men 92 ex. tussen Wenduine en Blankenberge (PAL); op 24/11 52 ex. tussen Wenduine en De Haan (FV). Op de telling van 03/12 werden echter slechts 17 ex. aangetroffen (laag water). Andere wintergegevens ontbreken bijna volledig: 51 ex. op 20/01 tussen Blankenberge en De Haan (JVG).

Op het traject Zeebrugge-Zwin is er meestal te veel verstoring en blijven de aantallen laag. De maxima waren 11 ex. op 25/11 en op 18/02 (FW, LMA).

- Voorhaven Zeebrugge

De drieteenstrandloper werd, zoals gewoonlijk, slechts sporadisch en in relatief kleine aantallen waargenomen in de Voorhaven.

De eerste meldingen waren 5 ex. op 16/07 (WD) en 6 ex. op 04/08 (GO). Slechts op drie tellingen werden meer dan 10 Drieteenstrandlopers gezien: 73 ex. op 29/10 (FW), 23 ex. op 14/02 (GO) en 55 ex. op 15/05, tevens de laatste waarneming (FDR).

- Zwin te Knokke-Heist

Slechts twee waarnemingen: 1 ex. op 03/08 (GO) en 1 ex. op 02/12 (LMA).

Paarse Strandloper Calidris maritima

Tijdens het winterhalfjaar 1989/1990 bedroeg de maximale winterpopulatie 150 tot 160 vogels. Op 03/12 werden bij hoog water 151 ex. geteld (de telling van 28/01 gaf voor deze soort geen goed beeld). Daarmee is de Paarse Strandloper wellicht de soort die de meest opvallende afname onder de steltlopers aan de Vlaamse kust vertoont. Becuwe et al. (1983) geven voor de periode 1975-1979 nog een midwinterpiek aan van 280 tot 330 vogels.

- Zijbeuk Oosterstaketsel te Oostende

Sedert jaren is dit de belangrijkste HVP van de Paarse Strandloper aan de Vlaamse kust.

Hoewel net buiten de in dit artikel vermelde periode willen we toch een zeldzame juni-waarneming niet onthouden: 15 ex. op 15/06/89. In juli en augustus liep het aantal Paarse Strandlopers langzaam op: 1 ex. op 08/07, 7 ex. op 19/07, 15 ex. op 02/08 en 24 ex. op 06/09. Tot begin oktober waren steeds 24-25 ex. aanwezig, maar daarna was er opnieuw een duidelijke toename: 45 ex. op 25/10, 65 ex. op 09/11 en 76 ex. op 13/11. Verdere tellingen uit de winterperiode wezen op een winterpopulatie van 75 tot 80 ex. (tellingen RFR).

Er hebben ons helaas geen tellingen uit de late winter en het voorjaar bereikt.

- Strand Westende-Oostende

Dit traject met zijn vele golfbrekers herbergt meestal enkele tientallen Paarse Strandlopers, zowel bij hoog als laag water. Op de telling van 03/12 werden hier bij hoog water 39 ex. geteld, terwijl er op 28/01 38 ex. pleisterden bij laag tij.

- IJzermonding te Nieuwpoort

Er zijn te weinig tellingen van deze soort (weinig overzichtelijke HVP op het oosterstaketsel) om een goed aantalverloop te kunnen reconstrueren.

De winterpopulatie was vrij constant en bedroeg een 19 tot 20-tal vogels.

- Haven Blankenberge

Er liggen enkele HVP-tellingen voor van de havengeul van Blankenberge: 12 ex. op 01/12 (PDC) en 16 ex. op 03/12 (FDS, RV). Deze vogels foerageren bij laag water vermoedelijk vooral op de golfbrekers tussen Zeebrugge en Wenduine: 18 ex. op 03/12 (FDS).

- De Voorhaven van Zeebrugge

Op de Westdam werden slechts twee waarnemingen genoteerd: 2 ex. op 20/09 (PAL) en 10 ex. ZW (TDB) op 12/11.

Op de Oostdam werden enkel tijdens de wintermaanden regelmatig een 2-tal vogels waargenomen (FW,GDP). In het voorjaar lagen de aantallen iets hoger: 13/04: 7 ex. (FDR)
26/04: 13 ex. (FDR)
29/04: 5 ex. (FDR)

- Het Zwin te Knokke-Heist.

Voor dit gebied liggen enkel 3 winterwaarnemingen voor:

27/12: 11 ex. (LMA)
28/01: 7 ex. (LMA)
27/02: 10 ex. (GO)

Bonte Strandloper Calidris alpina

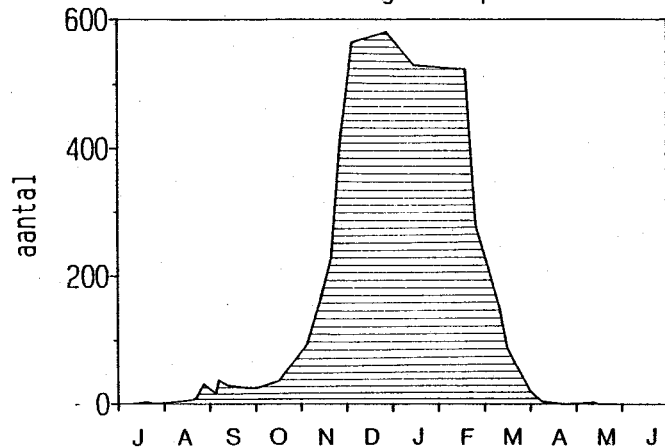
De overwinterende populatie aan de Vlaamse kust lag tussen 900 en 1000 ex. De hoogwatertellingen op 03/12 en 28/01 leverden resp. 931 en 982 ex. op. Uit losse aanvullende gegevens kunnen we afleiden dat begin januari wellicht een piek van 1000-1100 ex. bereikt werd.

Tijdens de trekperiodes werden enkele kortstondige pieken genoteerd. Maxima in najaar en voorjaar schommelden resp. rond 200-300 ex. en 100-150 ex.

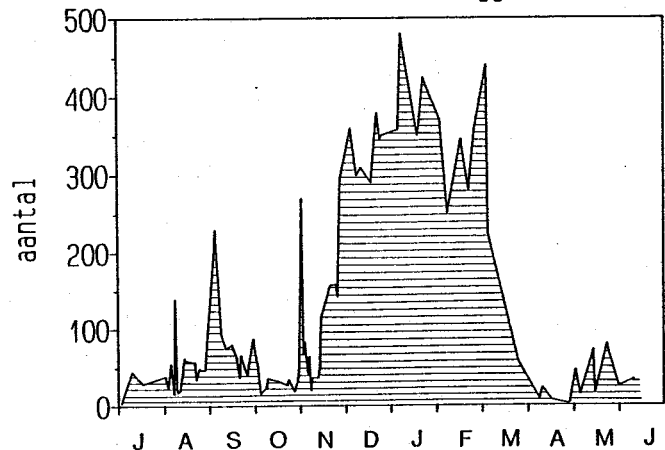
- IJzermonding te Nieuwpoort

De aantallen op de HVP zijn grafisch weergegeven in Figuur 6(a). De vroegste waarneming betrof 3 ex. op 16/07. Vanaf eind juli was de soort constanter aanwezig maar de aantallen bleven zeer beperkt tot november. Enkele maxima in die periode waren: 31 ex. op 26/08, 37 ex. op 05/09 en 15/10. In november liep het aantal Bonte Strandlopers echter snel op: van 95 ex. op 03/11 tot 410 ex. op 25/11.

BONTE STRANDLOPER
IJzermonding Nieuwpoort

BONTE STRANDLOPER
Voorhaven Zeebrugge

Figuur 6 : Aantalsverloop van de Bonte Strandloper *Calidris alpina* in de IJzermonding te Nieuwpoort (a) en de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 6 : Seasonal pattern of Dunlin *Calidris alpina* in the "IJzermonding" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990.

Van begin december tot midden februari was een constante winterpopulatie van 500 à 600 ex. aanwezig: 565 ex. op 03/12, 581 ex. op 26/12 (= wintermaximum), 530 ex. op 13/01 en 524 ex. op 16/02. Daarna vertrokken de Bontjes weer even vlug als ze gekomen waren: nog 280 ex. op 23/02, 151 ex. op 11/03, 89 ex. op 16/03 en 21 ex. op 31/03. Drie ex. op 12/05 was de laatste waarneming. (alle tellingen DSK)

Bij laag water foerageert een groot deel van de strandlopers op het strand tussen Nieuwpoort en Koksijde: o.a. 386 ex. op 03/12 en 288 ex. op 07/12 (BON).

- Voorhaven Zeebrugge

Reeds vanaf de eerste decade van juli waren enkele tientallen Bonte Strandlopers aanwezig. Er werden drie opvallende pieken genoteerd in de najaarstrekperiode: 139 ex. op 07/08 (FW), 230 ex. op 03/09 (FDS) en 270 ex. op 31/10 (JVP) (zie ook Figuur 6(b)). In de loop van november kregen we dan, analoog met de IJzermonding, de aankomst van de overwinterende vogels: 37 ex. op 11/11, 115 ex. op 13/11, 294 ex. op 26/11 en 359 ex. op 03/12 (FW,GDP,WD). Het aantal Bonte Strandlopers in de wintermaanden schommelde wat, maar lag over het algemeen tussen 350 en 400 ex. De maxima waren 480 ex. op 06/01 en 424 ex. op 21/01 (WD,FW). In maart voltrok zich een plotse afname: nog een piek van 440 ex. op 04/03 (PAL), maar dan afnemend naar 225 ex. op 05/03 (GO), 58 ex. op 25/03 en 9 ex. op 08/04 (GDP). Vooral in mei was enige doortrek merkbaar met o.a. 72 ex. op 14/05 (FW) en 80 ex. op 23/05 (GO). Ook nog steeds 34 ex. aanwezig op 10/06 (FW).

- Zwin te Knokke-Heist

Er zijn slechts weinig tellingen maar daaruit kunnen we wel afleiden dat meestal slechts enkele tientallen Bonte Strandlopers in het gebied aanwezig waren. In augustus zorgde de najaarstrek tijdelijk voor wat hogere aantallen met o.a. 73 ex. op 28/08 en 76 ex. op 31/08 (LMA). In de wintermaanden was de soort weinig talrijk (10 tot 30 ex.). Enkele uitschieters waren 72 ex. op 28/01 (storm) en zeker de 240 ex. bij springvloed op 27/02 (LMA, GO).

Rosse Grutto *Limosa lapponica*

De Rosse Grutto is aan de Vlaamse kust vooral een doortrekker. Simultaantellingen in de doortrekperiodes ontbreken maar uit losse gegevens van de belangrijkste pleisterplaatsen (Voorhaven Zeebrugge, Zwin Knokke-Heist en IJzermonding Nieuwpoort), kunnen we afleiden dat de totalen voor de volledige kust opliepen tot 100 ex. in augustus en 200 ex. in april-mei.

Een klein aantal Rosse Grutto's (5 tot 10 ex.) bleef overwinteren.

- De Voorhaven van Zeebrugge.

De Rosse Grutto wordt veelal trekkend boven zee waargenomen, en dit meer uitgesproken in het voorjaar dan in het najaar. Tijdens die trek pleisteren echter soms ook behoorlijke aantallen in de kuststreek en dan vooral in de Voorhaven van Zeebrugge.

De najaarstrek kwam er zachtjes op gang vanaf juli, om dan plots door te stoten naar 85 ex. op 15/08 (logboek Lafontaine); daarna bleven een 20-tal exemplaren aanwezig gedurende enkele weken. Op 28/08 nog een kleine uitschieter met 44 ex. op 28/08 (WD). Van 02/09/89 tot 16/04/90 bleven een 5-tal vogels ter plaatse en overwinterden.

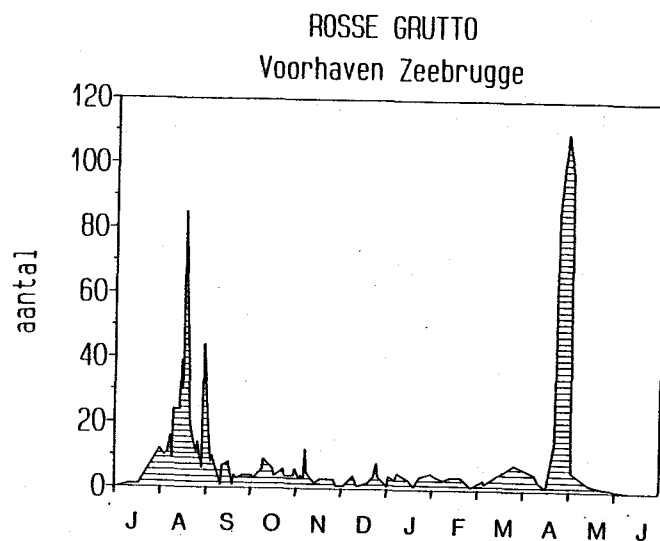
De voorjaarstrek kwam eerder laat op gang, met 15 ex. op 21/04 (WDB). Echte voorjaarstrek noteerden we pas de daaropvolgende dagen:

22/04: 84 ex. (FW)

27/04: 110 ex. (FDR)

01/05: 98 ex. (FW)

Eén dag later, op 02/05, waren de meeste vogels verdwenen en noteerden we nog slechts 6 ex. (GO), daarmee was de voorjaars-trek afgesloten. Een laatste waarneming: 1 ex. op 23/05 (GO).

Figuur 7 : Aantalsverloop van de Rosse Grutto *Limosa lapponica* in de Voorhaven te Zeebrugge, juli 1989 - juni 1990

Figure 7 : Seasonal pattern of Bar-tailed Godwit *Limosa lapponica* in the "Voorhaven" at Zeebrugge, July 1989 - June 1990

- Het Zwin te Knokke-Heist.

Er valt opnieuw weinig over te vertellen gezien de zeer schaarse gegevens.

Voor het najaar liggen slechts 2 gegevens voor:

07/08: 7 ex. (LMA,GBU)

22/08: 2 ex. (YBA)

Er overwinterden maximum 3 vogels. Tijdens de voorjaarstrek noteerden we toch een relatief hoog aantal vogels: 70 exemplaren op 26/04 (GO), maar daar blijft het bij.

- IJzermondig te Nieuwpoort

Werd bijzonder weinig waargenomen in 1989-1990. Van 19/08 tot 28/08 pleisterde 1 ex., en de 3 ex. op 22/04 vormden de enige voorjaarswaarneming (DSK).

Wulp *Numenius arquata*

De Wulp is een soort die niet zo sterk aan getijdegebieden gebonden is, en in veel grotere aantallen voorkomt in de kustpolders. Tussen de polders en een aantal slikgebieden is er bovendien een zeer intense uitwisseling vastgesteld. Het meest opvallend is ongetwijfeld de slaaptrek van grote aantallen Wulpen uit de polders naar gebieden als het Zwin en de Voorhaven. Die slaaptrek wordt in dit artikel niet behandeld. De vermelde aantallen hebben betrekking op Wulpen die overdag werden waargenomen. Op de slikken van onze kustgebieden troffen we trouwens vrij constante (maar kleine) aantallen aan tijdens het winterhalfjaar. Een schatting van ruim 100 overwinteraars langs de volledige kust (exclusief polders uiteraard !) is wellicht wat onderschat omdat we zo weinig gegevens hebben van het Zwin. Over het aantal overwinterende Wulpen in de kustpolders verschijnt binnenkort een apart artikel in Mergus.

- IJzermondig te Nieuwpoort

Gedurende de ganse periode verbleven enkele tientallen Wulpen in het gebied. Bij laag tij foerageerden ze op de slikken in het reservaat en de marinebasis, bij hoog tij trokken ze zich terug op het grote opgespoten terrein. De hoogste aantallen werden geteld in de zomer en het najaar: o.a. 55 ex. op 10/07 en telkens 47 ex. op 05/09 en 11/09. In de winter werd de soort nauwelijks geteld: 13 ex. op 28/01 is het enige gegeven. Ook in 1990 overzomerden er Wulpen: 33 ex. op 01/06. (gegevens DSK)

Over slaaptrek naar de IJzermondig werd geen melding gemaakt. In het verleden fungeerde het gebied zeer onregelmatig als slaappleaats. De belangrijkste slaappleaatsen liggen in de polders nabij Nieuwpoort (Lenspolder en De Zelte).

- Voorhaven Zeebrugge

Tijdens de periode 1 juli '89 - 30 juni '90 noteerden we de constante aanwezigheid van gemiddeld een 50-tal pleisterende Wulpen.

In de winterperiode werden ook regelmatig hogere aantallen geteld, vooral in de late namiddag en 's avonds. Tijdens enkele van die tellingen kon vastgesteld worden dat veel vogels uit de richting Blankenberge kwamen. Maar ook uit de richting van het Achterhavengebied van Dudzele kwamen kleine groepjes aangevlogen. Dit alles wijst duidelijk op het gebruik van de Voorhaven als slaappleats. Dit maakt de zaak aanzienlijk complexer omdat er een vermenging is van dagwaarnemingen (foeragerende vogels) en slaaptrekgegevens (vogels komend uit de polders). Daarom is het belangrijk om steeds het uur van de telling te vermelden (en eventueel de activiteit van de vogels). Van enkele tellingen weten we niet of het gaat om slaaptrek of om foeragerende vogels overdag: 128 ex. op 06/02 (FW) en 473 ex. op 16/02 (PDC).

- Het Zwin te Knokke-Heist

Het Zwin fungeert net als de Voorhaven zowel als foerageergebied als als slaappleats voor Wulpen uit de polders. Wat het aantal foeragerende of pleisterende Wulpen tijdens de dag betreft, beschikken we slechts over weinig tellingen: o.a. 79 ex. op 13/08 (PDC), 18 ex. op 25/08 (YBA), 113 ex. op 03/12 (GO) en 8 ex. op 13/05 (PDC). De slaappleatsstellingen worden hier niet besproken.

Er waren ook enkele waarnemingen van 1 tot 3 ex. op het strand te Heist-Knokke (oktober-december).

Tureluur *Tringa totanus*

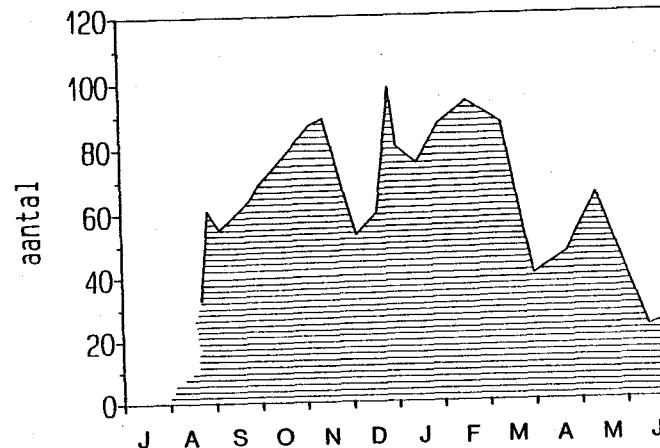
Het aantal overwinterende Tureluurs aan de Vlaamse kust kan bepaald worden op 210 tot 230 ex. De simultaantellingen op 03/12 en 28/01 gaven een totaal van resp. 152 (onderteld ?) en 208 ex. Tijdens de trekperiodes in voor -en najaar pleisterden soms kortstondig enkele honderden ex., vooral in de Voorhaven van Zeebrugge (ruim 300 ex. in augustus en meer dan 100 ex. in april-mei).

Enkele 10-tallen Tureluurs (ca. 50 ?) bleven overzomereren, maar goede gegevens ontbreken hierover.

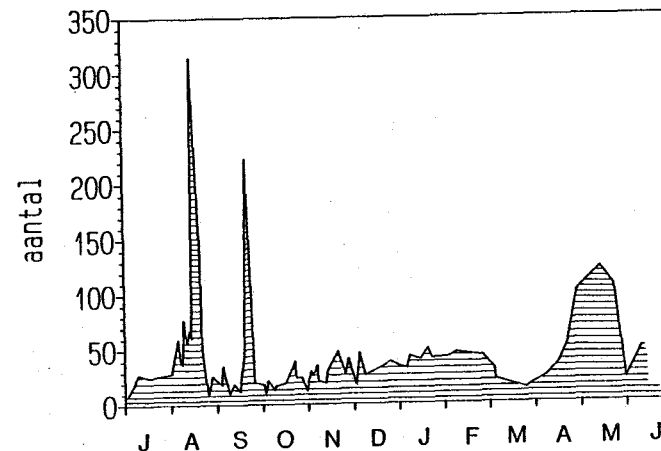
- IJzermondig te Nieuwpoort

Figuur 8(a) geeft de getelde aantallen weer op de hoogwatervluchtplaats. Gedurende gans de zomer waren enkele tientallen ex. aanwezig: o.a. minstens 25 ex. 10/07. In de laatste decade van augustus nam het aantal Tureluurs toe: van 33 ex. op 21/08 tot 61 ex. op 26/08. In de periode september - oktober schommelde het aantal Tureluurs tussen 53 ex. op 23/09 en 73 ex. op 08/10. Van begin november tot midden maart was er een vrij vaste winterpopulatie aanwezig.

TURELUUR
IJzermondig Nieuwpoort

TURELUUR
Voorhaven Zeebrugge

Figuur 8 : Aantalsverloop van de Tureluur *Tringa totanus* in de IJzermondig te Nieuwpoort (a) en de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 8 : Seasonal pattern of Redshank *Tringa totanus* in the "IJzermondig" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990

Op vier tellingen werden 87 tot 89 ex. geteld. Soms werden echter iets lagere (o.a. 53 ex. op 03/12) of hogere aantallen (98 ex. op 26/12 en 94 ex. op 16/02) genoteerd, wat wijst op een zekere uitwisseling met andere gebieden of het over het hoofd zien van bepaalde groepjes. Vanaf de tweede helft van maart trokken al heel wat Tureluurs weg: nog 40 ex. op 31/03, 47 ex. op 22/04. De 65 ex. op 12/05 wijzen mogelijk op wat doortrek. De enige junitelling leverde 23 ex. op op 15/06. (alle tellingen DSK)

- Kuisbank te Oostende

Af en toe werd een klein aantal Tureluurs aangetroffen op de Hvp op de Kuisbank in het havengebied van Oostende, maar de tellingen zijn schaars: 15 ex. op 16/11 en 11 ex. op 30/11 (RFR).

- Voorhaven Zeebrugge

Het najaar gaf enkele opmerkelijke aantallen, met als absolute maxima 315 pleisterende vogels op 14/08 (GO) en 223 ex. op 19/09 (PAL) (zie ook Figuur 8(b)). Daarmee werd een nieuw record voor het gebied opgetekend; het laatste record dateert van 1974 met 230 ex., De Putter et al. in voorbereiding). Het aantal overwinterende vogels lag tussen 40 en 50 vogels; o.a. 48 ex. op 19/11 (DBL) en 50 ex. op 18/01 (GDP).

In maart werden duidelijk lagere aantallen genoteerd, maar later in het voorjaar deed zich een duidelijke doortrekpiek voor: o.a. 100 ex. op 28/04 (FDR) en 106 ex. op 23/05 (GO).

- Zwin te Knokke-Heist

We beschikken slechts over 18 tellingen. Van echte doortrekpieken lijkt geen sprake te zijn, maar de 18 beschikbare tellingen zijn te weinig om daar uitsluitel over te geven. De 83 ex. in januari wijzen wel op een behoorlijk aantal overwinterraars.

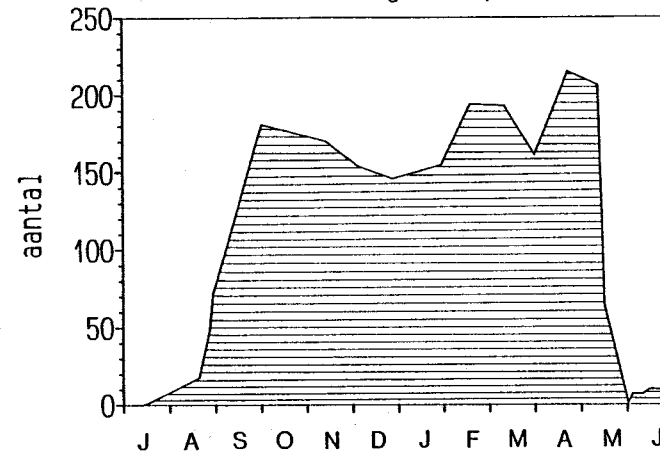
Steenloper *Arenaria interpres*

Het aantal van 1057 ex. op de telling van 03/12/89 geeft wellicht een goed beeld van aanwezige winterpopulatie tijdens de winter 1989/89. Op 28/01/90 werden over de volledige kust slechts 800 ex. geteld maar we vermoeden dat er wat onderteld werd.

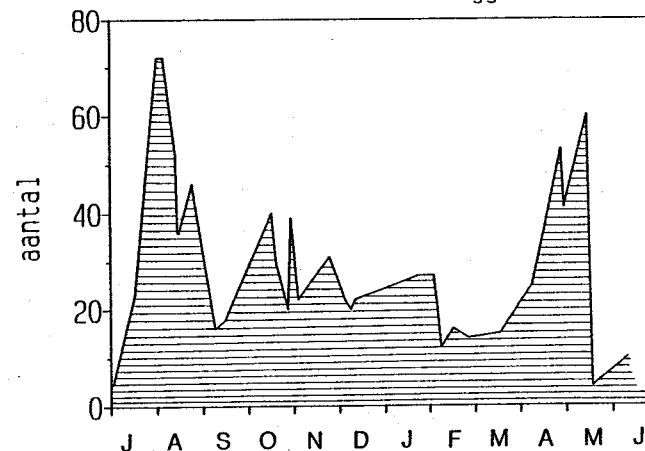
Wellicht werden in het voorjaar kortstondig nog hogere aantallen genoteerd (tot 1500 ex. ?), maar dit kon niet gestaafd worden met tellingen.

Minstens een tiental ex. overzomerden (IJzermonding Nieuwpoort), maar gegevens uit het Oostendse ontbreken.

STEENLOPER
IJzermonding Nieuwpoort

STEENLOPER
Voorhaven Zeebrugge

Figuur 9 : Aantalsverloop van de Steenloper *Arenaria interpres* in de IJzermonding te Nieuwpoort (a) en de Voorhaven te Zeebrugge (b), juli 1989 - juni 1990

Figure 9 : Seasonal pattern of Turnstone *Arenaria interpres* in the "IJzermonding" at Nieuwpoort (a) and in the "Voorhaven" at Zeebrugge (b), July 1989 - June 1990

- IJzermonding te Nieuwpoort

In juli waren er twee meldingen van resp. 2 en 1 ex. op 18/07 en 24/07. In augustus en september liepen de aantallen op de HVP vlug op: o.a. 18 ex. op 19/08, minstens 71 ex. op 28/08 en 181 ex. op 30/09 (= najaarsmaximum). In de winterperiode lagen de aantallen wat lager en waren tevens vrij constant: 154 ex. op 03/12, 146 ex. op 26/12 en 155 ex. op 28/01. Vanaf februari waren er weer duidelijk meer Steenlopers met ondermeer 194 ex. op 16/04 en 193 ex. op 11/03. De voorjaarsmaxima werden evenwel pas in april-mei genoteerd: 215 ex. op 22/04 en 206 ex. op 12/05. Daarna ging het echter zeer vlug bergaf: 65 ex. op 16/05 en slechts 1 ex. op 28/05.

Een groepje bleef overzomer in 1990: 7 ex. op 04/06 en 11/06 en 10 ex. op 15/06. (alle tellingen DSK)

Waar de Steenlopers die overtijen te Nieuwpoort bij laag water foerageren, is nog niet helemaal duidelijk. Laagwatertellingen in de omgeving leveren meestal veel lagere aantallen op dan de HVP-tellingen. Wellicht verspreiden de Steenlopers zich over de golfbrekers van Nieuwpoort, Koksijde, Lombardsijde en Westende.

- Strandtraject Westende - Oostende

Dit is zonder twijfel het belangrijkste gebied voor Steenlopers aan de Vlaamse kust (veel golfbrekers!). Over veel gegevens van 1989/1990 beschikken we echter niet. We vermoeden dat op dit traject ca. 450 - 500 Steenlopers overwinterden. Op 03/12 werden hier bij hoog water 481 ex. geteld (HVP's op de golfbrekers). Een totaal ander beeld kregen we bij een stormachtige wind op 28/01. Tussen het Domein Prins Karel en Oostende werden slechts 2 Steenlopers opgemerkt (hoog water). De Steenlopers hadden zich toen teruggetrokken in het meer beschutte havengebied van Oostende (ca. 350 ex.). In de haven van Oostende overtijen Steenlopers vooral aan de Kuisbank. De 360 ex. op 05/10 (RFR) was zowat het enige gegeven dat ons bereikte. Wel is er hier de laatste tijd veel verstoring door het aanleggen van vislijnschepen. De vogels wijken dan uit naar het dak van de Vismijn waar ze zeer moeilijk te tellen zijn (mond. med. R. François).

Goede laagwatertellingen over het traject Westende-Oostende zijn niet voorhanden.

- Strandtraject Oostende - De Haan

Ook op dit traject pleisteren in de winter behoorlijke aantallen Steenlopers. Op 03/12 werden hier bij laag en hoog water resp. 189 en 225 ex. geteld. Bij de laagwatertelling van 28/01 (zeer sterke wind) werden slechts 18 ex. genoteerd op het strand. Het grootste deel van de Steenlopers had zich toen teruggetrokken in de Vicogneweiden te Bredene (104 ex.). Over meer gegevens beschikken we helaas niet.

- De haven van Blankenberge

De havengeul van Blankenberge blijft nog steeds een belangrijke HVP-plaats voor de Steenlopers die foerageren op de golfbrekers tussen Zeebrugge en De Haan. Soms overtijen de vogels ook in de achtergelegen polders van Uitkerke. Jammer genoeg werden slechts 3 tellingen verricht:

18/10: 167 ex.-HVP (PDC)
01/12: 82 ex.-HVP (PDC)
03/12: 171 ex.-HVP (FDS)

- De Voorhaven van Zeebrugge

De onoverzichtelijkheid van het complete voorhavengebied en de ontoegankelijkheid van onder andere de oostelijke strekdam maken het moeilijk om hier volledige tellingen van Steenlopers uit te voeren.

* De Westdam:

Slechts een zeer klein aantal (meestal 1 tot 5 ex.) Steenlopers werden op de slikken waargenomen. Onzichtbaar voor de veldwaarnemers zijn echter de Steenlopers die op de buitenkant van de Westdam bij laag water en rustig weer op de zeer grote rotsblokken foerageren. Hier is er sinds enkele jaren nieuw leven ontstaan in de vorm van wieren, schelpdiertjes, enz.. waardoor een goed voedselbiotoop voor Steenlopers is ontstaan. Dit werd tijdens enkele boottochten vastgesteld. Twee maal werden bij laag water en rustig weer (weinig golfslag) een 20-tal foeragerende vogels waargenomen (GDP).

In het najaar werden de grootste aantallen Steenlopers op de slikken waargenomen: 09/07: 14 ex. (FW)

31/07: 72 ex.- HVP (GO)
12/08: 52 ex. (FDS)
07/09: 16 ex. (GO)
18/10: 30 ex.- HVP (FW)

Het wintermaxima op de slikken van de westdam werd genoteerd op 14/02/90 met 16 ex. (GO). Ook in het voorjaar slechts zeer kleine aantallen (dit in tegenstelling tot de Oostdam), hooguit 8 ex. op 14/05/90 (FW).

* De Oostdam:

Het zwaartepunt voor de Steenloper ligt duidelijk in dit deel van de Voorhaven. Heel wat vogels foerageren bij laag water op de drooggevallen rotsblokken van de dammen. Net zoals aan de Westdam stelt zich hier een telprobleem. Twee jaar terug werd de toegang tot de LNG-terminal volledig afgesloten, zodat we slechts tellingen konden verrichten op 1/5 de van de totale geschikte foerageeropervlakte. Zodoende betreffen de tellingen van 1989/90 enkel het begin van de Oostdam. Op het moment dat dit artikel wordt geschreven hebben we inmiddels toch toegang verkregen tot de volledige infrastructuur van de oostdam, en weten we dat er zich op het einde van de dam een HVP van 10-tallen steenlopers bevindt. Voor 1989/90 ontbreken deze gegevens dus.

Pas vanaf eind september zijn tellingen van Steenlopers voorhanden van de Oostdam. Gans de winterperiode werden er gemiddeld zo'n 20 à 30 exemplaren waargenomen.

Enkele maxima:

15/10: 39 ex. (GDP)
 23/11: 26 ex. (GDP)
 24/12: 26 ex. (GDP)
 21/01: 19 ex. (FW)
 01/02: 20 ex. (FW,GDP)
 18/03: 11 ex. (FW)

Vanaf eind maart, begin april liepen de aantallen weer op:

08/04: 23 ex. (FW)
 27/04: 52 ex. (GDP)
 14/05: 52 ex. (GDP)

Figuur 9 (b) geeft weliswaar een zeer onvolledig en vertekend beeld van het seizoenverloop in de Voorhaven van Zeebrugge, maar doet toch vermoeden dat er zich hier een duidelijke najaars- en voorjaarspiek voordoet.

- Het Zwin te Knokke-Heist

Te weinig gegevens om een duidelijk aantalsverloop te schetsen. Voor het najaar noteerden we maximum 138 vogels op 22/08 (YBA). Voor de wintermaanden liggen amper 7 tellingen voor, de belangrijkste: 12/11: 66 ex. (LMA)
 02/12: 43 ex. (LMA)
 17/12: 28 ex. (LMA)
 28/01: 103 ex. (LMA)

Voor het voorjaar slechts één gegeven: 25 ex. op 13/05, op HVP (PDC).

CONCLUSIE

Op basis van de twee simultaantellingen en de vele aanvullende gegevens van de belangrijkste pleisterplaatsen kunnen we ons een goed beeld vormen van de aanwezige aantallen steltlopers aan de Vlaamse kust tijdens het seizoen 1989-1990.

De gegevens over de overwinterende aantallen worden samengevat in Tabel 1. Daarbij worden de resultaten van de twee totaalstellingen bij hoog water weergegeven. Op basis van deze twee tellingen en de vele aanvullende gegevens buiten deze teldata hebben we een schatting gemaakt van de overwinterende populaties aan de Vlaamse kust. Bij die schatting wordt meestal een boven- en ondergrens gegeven (bv. 900-1100) waarbij rekening gehouden werd met schommelingen in de aanwezige winterpopulatie.

Voor de volgende jaren wordt het aantal gecoördineerde simultaantellingen langs de volledige kust uitgebreid tot 5 of 6. Dit zal ons toelaten om een nog nauwkeuriger beeld te krijgen over aantallen steltlopers langs de Vlaamse kust, en

kan een mislukte telling (bv. door weersomstandigheden) gemakkelijker opgevangen worden. Op langere termijn zal het mogelijk zijn om aantalstrends te achterhalen en deze in een internationale context te plaatsen. De tellingen zijn bovendien van groot belang om de gevolgen van habitatverlies of het ontstaan van nieuwe geschikte biotopen voor steltlopers te kunnen evalueren, met als voorbeelden de verzanding van het Zwin en de evolutie van de Voorhaven van Zeebrugge. Maatregelen voor natuurbehoud en natuurontwikkeling zijn in sterke mate afhankelijk van dergelijke gegevens. Daarom hopen we te kunnen rekenen op de blijvende medewerking van de talrijke veldornithologen in de kuststreek.

	Totaaltelling 03/12/89	Totaaltelling 28/01/90	Overwinterende populatie
Scholekster	1737	1551	1700-1800
Kluut	46	54	60-75
Bontbekplevier	39	32	30-40
Zilverplevier	226	333	300-350
Kanoetstrandloper	4	1	5-20
Drieteenstrandloper	351	312	350-450
Paarse Strandloper	151	(55)	150
Bonte Strandloper	931	982	900-1100
Rosse Grutto	4	8	5-10
Tureluur	152	208	210-230
Steenloper	1057	800	1000-1100

Tabel 1 : Resultaten van twee totaalstellingen van steltlopers langs de Vlaamse kust (03/12/89 en 28/01/90, hoog water) en een schatting van de overwinterende populaties in 1989/1990

Table 1 : Results of two simultaneous counts of waders along the Belgian coast (03/12/89 and 28/01/90, high tide) and an estimate of the wintering populations in 1989/1990 (last column)

Dit overzichtsartikel kon uiteraard slechts tot stand komen dankzij de medewerking van vele tientallen tellers. We willen dan ook niet nalaten hun via deze weg te bedanken voor hun belangeloze inzet. Frank De Scheemaeker en Serge Allein waren onmisbaar bij de organisatie van de gecoördineerde simultaantellingen langs de kust. Aan deze tellingen werkten verder mee: Dries Bonte, Anthony Hollebeke, Rudi Debryne, Norbert Roothaert, Bruno Beyen, Peter Sys, Bart en Piet Opstaele, Geert Jonckheere, Paul Lingier, Erwin Wijbauw, de Bird and Plant Watch Natuurwerkgroep België, Erik Vanloo, Luc Maertens, Guido Orbie, Chris van de Veire, Michel Gilt, Stefaan Lanszweert, Willy Dias, Filip De Ruwe en Roland Vannieuwenhuyze.

Daarnaast ontvingen we nog honderden losse waarnemingen van vele waarnemers. De naamafkortingen in het artikel verwijzen naar volgende medewerkers:

BBU Bart Burggraeve	LMA Luc Maertens
BEB Bruno Beyen	LPO Lodewijk Popelier
BON Dries Bonte	NDQ Norbert Declercq
BOP Bart Opstaele	PAL Patrick Lust
DSK Koen Devos	PAL Patrick Lust
EVL Eric Vanloo	PD Paul D'Hoore
FDR Filip De Ruwe	PDC Paul Decuypere
FDR Filip De Ruwe	PEL Peter Lust
FDS Frank Scheemaeker	PL Paul Lingier
FL Filip Lansweert	POP Piet Opstaele
FW Frederik Willemys	PSY Peter Sys
GBU Guido Burggraeve	RFR Roland François
GDP Georges De Putter	RV Roland Vannieuwenhuyze
GJO Geert Jonckheere	TDB Thierry Debaere
JVG John Van Gompel	WD Willy Dias
JVP Jurgen Vanpraet	YBA Yves Baptist

We beseffen dat we hier wellicht nog een aantal namen vergeten zijn, waarvoor onze excuses.

SAMENVATTING

In de jaren '70 werd heel wat onderzoek verricht naar het voorkomen van pleisterende steltlopers langs de Vlaamse kust. Dit onderzoek viel daarna stil en werd pas terug opgestart in 1988, vooral onder impuls van de Vogelwerkgroep Vlaamse Kust. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de aantallen steltlopers tijdens de periode juli 1989 - juni 1990. In die periode werden twee simultaantellingen over de volledige kust georganiseerd (3 december en 28 januari). Daarnaast beschikken we over heel wat aanvullende tellingen van de belangrijke pleisterplaatsen waardoor we ook dieper kunnen ingaan op het seizoensverloop (zie ook figuren).

De overwinterende populatie van Scholekster *Haematopus ostralegus* liep op tot 1700-1800 ex. in januari. Tussen 500 en 600 ex. bleven overzomen. Opvallende doortrek werd niet waargenomen. Het aantalsverloop in de belangrijkste pleisterplaatsen is weergegeven in Figuur 2.

De Kluit *Recurvirostra avosetta* overwintert bijna uitsluitend in het Zwin te Knokke-Heist (60 tot 70 ex.). Er werden geen vermeldenswaardige aantallen genoteerd tijdens de doortrekperiodes.

De grootste aantallen van de Bontbekplevier *Charadrius hiaticula* werden opgetekend tijdens de najaarstrek. Op bepaalde dagen waren dat er meerdere honderden, o.a. minstens 330 ex. eind augustus. De overwinterende populatie is veel kleiner en bedroeg 30 tot 40 ex. De voorjaarsaantallen waren laag met uitzondering van een korte piek in Zeebrugge. Voor het seizoenaal patroon verwijzen we naar Figuur 3.

Ook Strandplevieren *Charadrius alexandrinus* waren vooral in het najaar aanwezig met een maximum van 100-150 ex. voor de volledige kust. Er bleven geen exemplaren overwinteren en voorjaarstrek was niet of nauwelijks merkbaar.

Aan onze kust stelden we een duidelijk overwinteringspatroon (Figuur 4) vast bij de Zilverplevier *Pluvialis squatarola* met een maximale winterpopulatie van 300-350 ex. Op de simultaantellingen van 03/12 en 28/01 werden resp. 226 en 333 ex. geteld. Opvallende concentraties tijdens de trekperiodes werden niet gezien. Niettemin werden in de Voorhaven te Zeebrugge piekjes genoteerd in november en mei die wellicht wijzen op doortrek. Enkele exemplaren bleven overzomen (1-2 in 1989, 2-4 in 1990), telkens aan de IJzermonding te Nieuwpoort.

Vermeldenswaardige aantallen Kanoetstrandlopers *Calidris canutus* werden alleen in de Voorhaven van Zeebrugge gezien. Het gaat om kortstondige doortrekpieken in voor- en najaar. Maxima waren o.a. 450 ex. midden augustus en 297 ex. midden mei (Figuur 5).

De simultaantellingen bij hoog water op 03/12 en 28/01 leverden resp. 351 en 312 ex. Drieteenstrandlopers *Calidris alba*, maar deze tellingen waren niet helemaal volledig. De laagwatertelling op 03/12 gaf een totaal van ca. 450 ex. Deze telling is echter ook niet 100 % betrouwbaar omdat het traject Westende - Oostende enkele uren later geteld werd dan de andere trajecten. We kunnen besluiten dat de overwinterende populatie tussen 350 en 450 ex. lag.

De maximale winterpopulatie van de Paarse Strandloper *Calidris maritima* bedroeg ongeveer 150 vogels. Het belangrijkste gebied bevindt zich in de omgeving van de haven van Oostende (75 tot 80 overwinterende ex.). Er zijn niet genoeg gegevens om een seizoenaal patroon af te leiden.

De overwinterende populatie van de Bonte Strandloper *Calidris alpina* aan de Vlaamse kust lag meestal tussen 900 en 1000 ex. (Figuur 6). De hoogwatertellingen op 03/12 en 28/01 leverden resp. 931 en 982 ex. op. Uit losse aanvullende gegevens kunnen we afleiden dat begin januari wellicht een piek van 1000-1100 ex. bereikt werd. Tijdens de trekperiodes werden enkele kortstondige pieken genoteerd. Maxima in najaar en voorjaar schommelden resp. rond 200-300 ex. en 100-150 ex.

De Rosse Grutto *Limosa lapponica* is aan de Vlaamse kust vooral een doortrekker (Figuur 7). Simultaantellingen in de doortrekperiodes ontbreken maar uit losse gegevens van de belangrijkste pleisterplaatsen (Voorhaven Zeebrugge, Zwin Knokke-Heist en IJzermonding Nieuwpoort), kunnen we afleiden dat de totalen voor de volledige kust opliepen tot 100 ex. in augustus en 200 ex. in april-mei. Een klein aantal Rosse Grutto's (5 tot 10 ex.) bleef overwinteren.

Het aantal overwinterende Tureluurs *Tringa totanus* aan de Vlaamse kust kon bepaald worden op 210 tot 230 ex. De simultaantellingen op 03/12 en 28/01 gaven een totaal van resp. 152 en 208 ex.

Tijdens de trekperiodes in voor- en najaar pleisterden soms kortstondig enkele honderden ex., vooral in de Voorhaven van Zeebrugge (ruim 300 ex. in augustus en meer dan 100 ex. in april-mei). Enkele 10-tallen Tureluurs (ca. 50 ?) bleven overzomen, maar goede gegevens ontbreken hierover

(Figuur 8).

Het aantal overwinterende Steenlopers lag rond 1000 à 1100 ex. De hoogste aantallen werden wellicht in het voorjaar bereikt (vermoedelijk tot 1500 ex.) maar er zijn geen simultaantellingen uit die periode voorhanden. Het aantalsverloop in enkele gebieden wordt gegeven in Figuur 9. Minstens een tiental ex. overzomerden (IJzermonding Nieuwpoort), maar gegevens uit het Oostendse ontbreken.

De belangrijkste gegevens worden nog eens samengevat in Tabel 1.

SUMMARY

Numbers and distribution of waders along the Belgian coast, July 1989 - June 1990

In the seventies, the occurrence of waders along the Belgian coast was well studied. This study was unfortunately not continued in the eighties. In 1988 however, coordinated counting of waders was restarted. In this article, a review is given of the numbers and distribution of waders in tidal areas along the Belgian coast during the period July 1989 - June 1990. In this period, two simultaneous counts were organised on 3 December and 28 January. Beside these counts, there are a lot of additional data from the most important wader areas, which give a good indication of the seasonal pattern (see also figures).

The wintering population of Oystercatcher *Haematopus ostralegus* reached 1700-1800 birds in January. In summer, there was a non-breeding population of 500-600 birds. The seasonal pattern in two areas is given in Figure 2. The winter distribution of Avocet *Recurvirostra avosetta* is largely restricted to the Zwin area at Knokke-Heist (60-70 birds). During migration periods, large concentrations have not been seen.

The largest numbers of Common Ringed Plover *Charadrius hiaticula* occurred during autumn migration (at least 330 birds at the end of August). De wintering population is much smaller (30-40 birds). Numbers in spring were rather low, with exception of a short peak in the 'Voorhaven' at Zeebrugge. The seasonal pattern is shown in Figure 3.

The Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* was also most numerous in late summer and autumn with maximum numbers of 100-150 birds. No Kentish Plovers overwintered.

Wintering numbers of Grey Plover *Pluvialis squatarola* reached their maximum in January (300-350 birds). Large concentrations during the migration periods did not occur (Figure 4). A few birds did not leave the Belgian coast during the summer months.

Large groups of Knots *Calidris canutus* were only seen in the harbour area of Zeebrugge during migration. Maximum numbers were 450 birds in the middle of August and 297 birds in May (Figure 5).

The Sanderling *Calidris alba* is a difficult species to count along the Belgian coast. The wintering population can be estimated to 350-450 birds. The wintering population of Purple Sandpiper *Calidris maritima* is declining during the last ten years and was not higher than 150 birds in 1989/1990. In winter, Dunlin *Calidris alpina* is one of the most numerous wader species along the Belgian coast (900-1000 birds, probably 1000-1100 birds in the beginning of January). During migration periods, numbers remained rather low (Figure 6).

The seasonal pattern of Bar-tailed Godwit *Limosa lapponica* is similar to that of the Knot: high numbers in autumn (100 birds in August) and spring (200 birds in April-May), low numbers in winter (5-10 birds) (Figure 7). Between 210 and 230 Redshanks *Tringa totanus* wintered along the coast. During migration periods in autumn and spring, a few large groups were stopping over for a short time (300 birds in August, more than 100 in April-May).

The wintering population of Turnstone *Arenaria interpres* reached up to 1000-1100 birds. Numbers in spring were probably higher (1500 birds ?) but no data are available. At least 10 birds remained during the summer. The results of the two simultaneous counts along the Belgian coast and an estimate of the maximum winter population are summarized in Table 1.

RESUME

Recensements et répartition d'Echassiers sur la Côte Flamande

Dans les années '70 bon nombre de recherches ont été effectuées sur la présence de Limicoles stationnant le long de la côte flamande. Ces recherches, étant interrompues pendant quelques années connurent un nouvel élan en 1988, essentiellement sous l'influence du Groupe d'Etudes ornithologiques du Littoral flamand. Dans cet article nous envisageons donner un aperçu du nombre d'échassiers passant par nos côtes pendant la période juillet '89 - juin '90, période pendant laquelle furent effectués deux recensements simultanés couvrant la totalité de la côte flamande (le 3 décembre et le 28 juin). Le fait que nous disposons en plus de nombreux comptages complémentaires des lieux de stationnements fréquentés par les limicoles nous permet de rédiger le pattern migratoire des espèces en question (voir graphiques).

La population hivernale d'Huitrier Pie *Haematopus ostralegus* s'éleva à 1700 - 1800 exemplaires en janvier. De ce nombre 500 à 600 passèrent finalement l'été sur ces lieux de passage même. N'aucune migration de quelque importance de cette espèce ne fut d'ailleurs signalée. Le tableau 2 nous montre le pattern migratoire des reposoirs les plus fréquentés.

L'avocette *Recurvirostra avosetta* hiverne presque uniquement dans la réserve naturelle du Zwin à Knokke-Heist (de 60 à 70 ex.). N'aucune migration notoire fut remarquée pendant les périodes de passage.

Le plus grand nombre de Grands Gravelots *Charadrius hiaticula* fut compté pendant la migration automnale. On remarqua à plusieurs reprises quelques centaines d'exemplaires, ce qui fut le cas à la fin août avec 330 individus comptés. La population hivernante par contre s'avéra beaucoup moins dense et s'éleva de 30 à 40 ex. Les nombres printaniers furent peu significatifs, à l'exception d'un pic de courte durée à Zeebrugge. Voir pattern migratoire, graphique 3.

Les Gravelots à collier interrompu *Charadrius alexandrinus* marquèrent leur présence surtout en période automnale avec un effectif maximum de 100 à 150 ex. répartis sur la totalité de la côte flamande. N'aucun individu hiverna et la migration vernale (mars-début mai) fut insignifiante.

Par contre le Pluvier argenté *Pluvialis squatarola* manifesta un processus d'hivernage très net avec une présence maximale s'élevant de 300 à 350 ex. Lors des comptages simultanés du 3/12 et du 28/01 on nota des nombres atteignant les 226 (3/12) et 333 (28/01) ex. Toutefois n'aucune concentration de quelque importance fut signalée, exception faite de quelques moindres pics reportés à Zeebrugge (Avant-port) aux mois de novembre et de mai, à interpréter comme des mouvements migratoires. Reste à signaler que durant deux années consécutives quelques exemplaires passèrent l'été dans l'embouchure de l'Yser à Nieuwpoort (1 à 2 ex. en '89, 2 à 4 en '90).

Les seules concentrations de Bécasseaux maubèches *Calidris canutus* à signaler sont celles fréquentant l'avant-port de Zeebrugge. Il s'agit de quelques pointes migratoires de très courte durée, aussi bien printanières qu'automnales. A noter les maxima à la mi-août: 450 ex. et à la mi-mai: 297 ex. (voir graphique).

Les recensements simultanés à marée haute du 3/12 et du 28/01 livrèrent des nombres respectifs de 351 et de 312 exemplaires de Bécasseau sanderling *Calidris alba* quoique ces comptages ne s'avèrent pas tout à fait complets. Le recensement à marée basse du 03/12 s'éleva à quelques 450 ex.

Ce dernier comptage perd de sa valeur puisque le tronçon Westende - Oostende ne fut compté que quelques heures après comptage des autres tronçons. De là à conclure que la population hivernante oscilla entre les 350 et les 450 ex.

Les maxima se rapportant à l'hivernage du Bécasseau violet *Calidris maritima* atteignirent quelques 150 oiseaux. Le site d'hivernage le plus important se situe aux alentours du port d'Oostende (75 à 80 ex. hivernants). Dommage qu'il n'y ait pas assez de données pour pouvoir en déduire un pattern migratoire.

Le score hivernal des Bécasseaux variables *Calidris alpina* stationnant sur nos côtes west-flamandes oscilla entre les 900 et les 1000 ex. (graphique 6). Lors des recensements du 03/12 et du 28/01 furent notés respectivement 931 et 982 individus. Des données complémentaires nous mettent en possibilité d'en déduire qu'un chiffre-record fut probablement enregistré au début janvier: de 1000 à 1100 ex. On nota également quelques pics lors des migrations vernale et automnale qui s'élevèrent respectivement de 200 à 300 ex. (printemps) et de 100 à 150 ex. (automne).

La Barge rousse *Limosa lapponica* est considérée essentiellement comme échassier de passage. Etant donné que n'aucun comptage simultané de l'espèce n'ait eu lieu, il faut recourir aux données complémentaires qui nous parvinrent des zones de passages les plus fréquentées (Avant-port de Zeebrugge, le Zwin à Knokke-Heist et l'embouchure de l'Yser à Nieuwpoort). Ceci permet de conclure que le nombre finalement obtenu pour la totalité de notre côte effleura les 100 ex. en août et les 200 ex. en avril-mai. Un tout petit nombre de Barges rousses (5 à 6) hiverna.

La totalité des Chevaliers gambettes *Tringa totanus* hivernant le long de la côte flamande s'estime de 210 à 230 ex. Les comptages simultanés du 03/12 et du 28/01 reflètent un nombre de respectivement 152 et 208 ex. Au cours des périodes de migration du début et fin d'année, il est possible de décompter passagèrement quelques centaines d'individus en particulier dans l'avant-port de Zeebrugge (plus de 300 ex. en août et dépassant les 100 ex. en avril-mai). Quelques dizaines de Chevaliers gambettes restèrent sur place en été mais des données plus précises à ce sujet manquent.

Les effectifs d'hivernage des Tournepierres à collier *Arenaria interpres* furent de 1000 à 1100 ex. Les lombs-record furent sans doute obtenus lors de la migration printanière (jusqu'à 1500 ex.) mais il s'avère que nous sommes dépourvus de tout comptage simultané couvrant cette période. Le graphique 9 montre un pattern migratoire dans quelques sites. A noter qu'une dizaine d'individus passèrent l'été dans l'embouchure de l'Yser et qu'il n'y a pas de données nous parvenant d'Oostende. Graphique 1 montre un résumé des principales données.

LITERATUUR

- Becuwe M., G. Burggraeve, J. Burny, P. Lingier, G. Rappé & J. van Gompel, 1983. De verspreiding en het aantalsverloop van pleisterende waadvogels op de Westvlaamse en Zeeuwsvlaamse Noordzeekust 1972 - 1979. *Wielewaal* 49: 341-372.
- De Putter G., T. De Schuyter, F. Willemys & F. De Scheemaeker, 1989. Enkele totaalstellingen van pleisterende waadvogels langs de Vlaamse Noordzeekust, periode september 1988 - februari 1989. *Mergus* 3: 64-88.
- De Schuyter T., 1987. Enkele totaalstellingen van pleisterende waadvogels langs de Westvlaamse Noordzeekust in de winter 1984-1985. *Mergus* 1: 174-191.
- Voet H. & M. Becuwe, 1977. Resultaten mid-wintertellingen 1975-1977 van waadvogels aan de Belgische kust en aan de Beneden-Schelde. *Wielewaal* 43: 265-270.

Georges De Putter, Sint-Jacobsstraat 32, 8000 Brugge
Koen Devos, Instituut voor Natuurbehoud, Kiewitdreef 5, 3500 Hasselt
Frederik Willemys, Dianadreef 31, 8200 Brugge